

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Навчально-науковий інститут історії та філософії
Кафедра права та методики викладання правознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
інституту історії та філософії
_____ Ю.В. Подрез

01 жовтня 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Перший (бакалаврський) рівень

галузь знань: 08 Право
спеціальність: 081 Право
освітньо-професійна програма: Право
Мова навчання: українська

Погоджено
науково-методичною комісією
Навчально-наукового
інституту історії та філософії
28 вересня 2018 р.
Голова: _____ Подрез Ю.В.
к. істор. н. доцент

Суми - 2018

Розробник:

Кучук Андрій Миколайович – доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри права та методики викладання правознавства

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри права та методики викладання правознавства

Протокол № 2 від 28 вересня 2018 р.

В.о. завідувача кафедри

кандидат педагогічних наук, доцент

О.М. Іваній

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 7	Бакалавр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
4-й		4-й	
Семестр			
7-й		7-й	
Лекції			
36 год.		8 год.	
Практичні, семінарські			
44 год.		10 год.	
Лабораторні			
Самостійна робота			
124 год.		190 год.	
Консультації:			
6 год.		2 год.	
Загальна кількість годин - 210	Вид контролю: екзамен		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Забезпечення прав людини» є фундаментальною правничою дисципліною. Предметом вивчення навчальної дисципліни є діяльність органів публічної влади щодо забезпечення прав людини, нормативна модель такої діяльності.

Навчальна дисципліна «Забезпечення прав людини» входить до переліку обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми (цикл професійної та практичної підготовки).

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних компетентностей**:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

ЗК15. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **фахових компетентностей**:

ФК3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

ФК4. Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.

ФК11. Здатність визначати належні для юридичного аналізу факти.

ФК12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

ФК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності, а саме:** здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Навчання спрямоване на комплексну реалізацію практичної, когнітивно-освітньої, професійної та виховної мети, а саме:

- *практична мета:* формування у студентів когнітивної, соціокультурної, професійної компетентності, що зумовлює необхідність

реалізації в правничій діяльності цінностей людської гідності та людських прав;

- *когнітивно-освітня мета*: набуття та поглиблення знань про сутність людських прав, меж їх обмеження, засобів захисту;

- *професійна мета*: сприяти становленню сучасного висококваліфікованого правника, що уміє організовувати свою діяльність зважаючи на пріоритет людських прав; формувати ціннісні орієнтири здобувачів вищої освіти відповідно до ідеалів верховенства права, дотримання прав і свобод людини, відкритості та прозорості, поваги до особистості;

- *виховна мета*: формування гуманістичного, демократичного та загальнокультурного світогляду, патріотичної свідомості громадянина України, виховання поваги до загальнолюдських цінностей.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення «Забезпечення прав людини» доцільно здійснювати або після опанування, або одночасно з вивченням «Теорії держави і права» та «Конституційне право України».

3. Результати навчання за дисципліною

Знання	ПРЗ 1. Концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності ПРЗ 2. Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності, зокрема на межі предметних галузей	Студент повинен знати на достатньому рівні: - основні вимоги до діяльності публічної влади у сфері забезпечення прав людини; - європейські та міжнародні стандарти діяльності щодо захисту людських прав; - понятійно-категоріальний апарат навчальної дисципліни; - основні положення теорії людських прав; - принципи правоохоронної діяльності; - зміст та специфіку діяльності щодо забезпечення людських прав.
Уміння	ПРУ 1. Визначати вагомість та переконливість аргументів в оцінці заздалегідь невідомих умов та обставин ПРУ 3. Проводити збір і	Студент повинен уміти на достатньому рівні: - аналізувати правові явища та визначати напрями своєї діяльності, зважаючи на

	інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел ПРУ 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми ПРУ 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю ПРУ 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин ПРУ 15. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки ПРУ 17. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях	людські права; - застосовувати нормативну базу для обґрунтування правових рішень щодо забезпечення людських прав; - визначати напрями покращення правової захищеності особи; - приймати правові рішення, ураховуючи необхідність імплементації людських прав; - розкривати зміст конкретних людських прав, визначати засади правомірності / неправомірності обмеження людських прав
Комунікація	ПРА 1. Усвідомлювати соціальну значущість майбутньої професії, сформованість мотивації до здійснення професійної діяльності	Студент повинен володіти на достатньому рівні: - здатністю критично оцінювати існуючу практику щодо забезпечення людських прав у правничій діяльності; - можливістю самостійно робити прогнози у сфері удосконалення діяльності щодо забезпечення людських прав у правничій діяльності; аргументовано вести наукові дискусії.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Тестові завдання з вибілковими відповідями	Тестові завдання з конструйованими відповідями	Тестові завдання з відповідями змішаного характеру
А	Обрано 100% правильних відповідей	Студент повністю розуміє зміст поставленого питання, оцінює поставлену проблему правильно й повно відповідає на запитання.	10% неповних відповідей.
В	Обрано до 10% неправильних відповідей, решта відповідей правильні	Студент загалом правильно оцінює поставлену проблему, здебільшого правильно й повно відповідає на запитання, допускає поодинокі огріхи, до 10% неправильних відповідей.	Обрано 20% неправильних відповідей і 10% неповних відповідей (20%/10%).
С	Обрано до 20% неправильних відповідей, решта відповідей правильні	Студент загалом правильно оцінює поставлену проблему, здебільшого правильно відповідає на запитання, допускає поодинокі огріхи, до 20% неправильних відповідей або 10% неправильних і 20% неповних.	Обрано 30% неправильних відповідей і 20% неповних відповідей (30%/20%).
Д	Обрано 30% – 40% неправильних відповідей, решта відповідей	Студент загалом правильно розуміє проблему, розуміє тему, непоодинокі неправильні відповіді або ж значна	Обрано до 40% неправильних відповідей або 30% неправильних і 30% неточних

	правильна.	кількість неповних відповідей (40%/0, 30%/10%, 20%/30%).	відповідей (40%/0, 30%/30%).
E	Обрано 30% – 50% неправильних відповідей, решта відповідей правильна.	Студент загалом правильно розуміє проблему, непоодинокі неправильні відповіді або ж значна кількість неповних відповідей (50%/0, 40%/20%, 30%/40%).	Обрано до 60% неправильних відповідей або 50% неправильних і 30% неточних відповідей (60%/0, 50%/30%).
F	Обрано 60% неправильних відповідей.	Відповіді студента свідчать, що більша частина матеріалу ним не засвоєна (60% неправильних відповідей)	Обрано 70% неправильних відповідей або 60% неправильних і 50% неточних відповідей (70%/0, 60%/50%).
FХ	Обрано 70% і більше неправильних відповідей	Студент здатний правильно відповісти лише на деякі із запропонованих запитань – 70% і більше неправильних відповідей	Обрано 80% неправильних відповідей або 70% неправильних і 50% неточних відповідей (80%/0, 70%/50%).

**Розподіл балів
Денна форма навчання**

Поточний контроль											Разом	Сума	Підсум (екз.)	Загальна сума
Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	44	75	25	100
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11				
Поточний контроль														
2	2	4	4	4	6	4	4	4	6	4	31			
Контроль самостійної роботи														
3	3	3	3	3	2	3	3	3	2	3				

Заочна форма навчання

Поточний контроль											Разом	Сума	Підсум (екз.)	Загальна сума
Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	30	75	25	100
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11				
Поточний контроль														
		6	6	6	6	6					45			
Контроль самостійної роботи														

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження шляхом поточного та підсумкового контролю. Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів під час відвідування лекцій, участі у семінарах, виконання тестових завдань та виконання інших видів самостійної роботи. Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **44 бали (30 балів - для студентів заочної форми навчання):** участь у **семінарах** – підготовка аналітичних звітів та доповідей і пред'явлення результатів в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю.

- **31 бал (45 балів - для студентів заочної форми навчання):** опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготування рефератів, есе тощо).

Разом - **75 балів.**

Результат підсумкового контролю (екзамен) оцінюється максимум в 25 балів

4.2 Критерії оцінювання рівня теоретичної та практичної підготовки студента для підсумкового контролю з дисципліни (екзамен)

Бали	Рівень	Оцінка	Критерії оцінювання
21-25	A	Відмінно	Оцінка виставляється за правильну, ґрунтовну та повну відповідь, самостійне наведення адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, творче висвітлення проблем та якісне виконання практичного завдання.
16-20	B	Добре	Оцінка виставляється за правильну, але недостатньо розгорнуту та ґрунтовну відповідь, самостійне наведення адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, нетворче висвітлення проблем та не зовсім якісне виконання практичного завдання.
11-15	C		Оцінка виставляється за правильну, але недостатньо розгорнуту та ґрунтовну відповідь, наведення з певною допомогою викладача адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, нетворче висвітлення проблем, виконання практичного завдання з окремими негрубими помилками.
6-10	D	Задовільно	Оцінка виставляється за в основному правильну відповідь, яка проте відзначається порушенням логіки викладу, неаргументованим висвітленням проблем, помилками у наведенні прикладів до теоретичного матеріалу та недостатньо якісним виконанням практичного завдання.
1-5	E		Оцінка виставляється за в основному правильну відповідь, яка містить певні негрубі помилки, відзначається порушенням логіки викладу, неаргументованим висвітленням проблем, помилками у наведенні прикладів до теоретичного матеріалу та недостатньо якісним і неповним виконанням практичного завдання
0	FX	Незадовільно	Оцінка виставляється за неправильну,

			неповну відповідь, відсутність міцних знань з питань курсу, за неякісне виконання практичного завдання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни можуть бути:

- усний контроль. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією;

- письмовий контроль. Здійснюється за допомогою письмових робіт, які можуть бути короткочасними (15-20 хв.) і протягом усього заняття. Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- тестовий контроль. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь.

- підготовка доповідей, есе, презентацій. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань.

Питання для підсумкового контролю:

1. «Покоління» прав людини.
2. Абсолютні і відносні права.
3. Автономні поняття.
4. Верховенство права і правоохоронна діяльність.
5. Декларація прав дитини від 20 листопада 1959 року. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року.
6. Декларація про права інвалідів від 9 грудня 1975 року.
7. енеза людських прав.
8. Етнічний профайлінг та діяльність поліції. Заходи протидії етнічному профайлінгу.
9. Забезпечення гендерної рівності.
10. Загальні вимоги до застосування статті 6 § 1 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
11. Звернення до Європейського суду з прав людини.
12. Зловживання правами і право на індивідуальне звернення.
13. Історія прийняття Конвенції про захист людських прав.
14. Каткування, нелюдське та таке, що принижує людську гідність поводження.
15. Керівні принципи ОБСЄ щодо свободи мирних зібрань.
16. Класифікація людських прав.
17. Компетенція **Європейського суду з прав людини**.
18. Конвенційні норми та їх особливості.
19. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року.
20. Конвенція про права інвалідів від 13 грудня 2012 року.
21. Конфіденційність і доступ інформації про особу.
22. Людина як основна цінність.
23. Міжнародні стандарти регулювання свободи мирних зібрань.
24. Національні та міжнародні стандарти у сфері свободи від катувань.
25. Обмеження людських прав.
26. Обмеження права на приватне і сімейне життя, житло і кореспонденцію.
27. Обмеження права на свободу вираження поглядів.
28. Обмеження свободи та особистої недоторканності. Принцип пропорційності.
29. Особисті (громадянські) права і свободи.
30. Особливості національного законодавчого регулювання свободи мирних зібрань.
31. Підстави обмеження людських прав. у демократичному суспільстві.
32. Підстави обмеження права власності.
33. Повага до приватного і сімейного життя, житла і кореспонденції та робота поліції.
34. Поняття «суд». Незалежність і безсторонність.

35. Поняття зловживання правами.
36. Поняття людських прав. I
37. Поняття права власності.
38. Поняття права на приватність.
39. Поняття права на справедливий суд.
40. Поняття пропорційності в Європейському праві.
41. Поняття свободи та особистої недоторканності за національним та міжнародним правом.
42. Поняття та принципи свободи мирних зібрань.
43. Поняття та різновиди майна.
44. Права дитини у правоохоронній діяльності.
45. Права і свободи людини, які підлягають захисту в Європейському суді з прав людини.
46. Права людини у правоохоронній діяльності.
47. Права осіб з обмеженими можливостями.
48. Право на житло.
49. Право на недоторканність кореспонденції.
50. Право на свободу вираження поглядів.
51. Право на суд і доступ до суду.
52. Правоохоронна діяльність.
53. Практика Європейського суду з прав людини за ст. 1 Протоколу 1 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
54. Практика Європейського суду з прав людини за ст. 10 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
55. Практика Європейського суду з прав людини за ст. 17 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
56. Практика Європейського суду з прав людини за ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
57. Практика Європейського суду з прав людини у сфері захисту права на приватне і сімейне життя, житло і кореспонденцію.
58. Практика Європейського суду з прав людини у сфері мирних зібрань.
59. Практика Європейського суду з прав людини у сфері свободи від катувань.
60. Практика Європейського суду з прав людини у сфері свободи та особистої недоторканності.
61. Практика Європейського суду з прав людини щодо дотримання прав окремих категорій людей.
62. Презумпція невинуватості.
63. Приватне і сімейне життя.
64. Принципи захисту психічно хворих осіб і поліпшення психіатричної допомоги.
65. Принципи правоохоронної діяльності у демократичному суспільстві.

66. Рівність, толерантність і недискримінація у демократичному суспільстві.
67. Свобода від катувань як абсолютне право.
68. Свобода та особиста недоторканість у роботі поліції.
69. Свобода як фундаментальна цінність.
70. Способи використання ст. 17 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
71. Справедливість. Публічне слухання. Тривалість судових процедур.
72. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів.
73. Сфера застосування ст. 10 і ст. 9 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
74. Сфера застосування: поняття «кримінальне звинувачення».
75. Тлумачення норм та понять Європейської Конвенції.
76. Функції правоохоронної діяльності.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Теорія держави та права» складається з одного модулю, в якому розкривається діяльність органів публічної влади щодо забезпечення прав людини, нормативна модель такої діяльності.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Тема 1. Захист людських прав у демократичному суспільстві.

Правоохоронна діяльність. Спрямована на охорону прав та свобод людини. Орієнтованість на правові засоби. Професійна основа правоохоронної діяльності.

Функції правоохоронної діяльності: 1) охорони (життя, здоров'я, прав, свобод та законних інтересів людини й громадянина), 2) профілактична, 3) нагляду (контролю), 4) регулятивна, 5) виховна.

Людина як основна цінність. Права людини у правоохоронній діяльності. Поняття людських прав. Генеза людських прав. Класифікація людських прав. «Покоління» прав людини. Особисті (громадянські) права і свободи. Абсолютні і відносні права.

Обмеження людських прав. Підстави обмеження людських прав. у демократичному суспільстві.

Принципи правоохоронної діяльності у демократичному суспільстві: верховенство права, дотримання прав людини, законність, неперервність, відкритість і прозорість.

Верховенство права і правоохоронна діяльність. Елементи верховенства права: законність; правова визначеність; заборона державного свавілля; ефективний доступ до правосуддя; додержання прав людини; недискримінація і рівність перед законом.

Тема 2. Європейський суд з прав людини як дієвий засіб захисту людських прав.

Історія прийняття Конвенції про захист людських прав. Конвенційні норми та їх особливості. Ієрархія прав. Абсолютні права. Баланс прав. Поняття пропорційності в Європейському праві. Автономні поняття: катування, нелюдське поводження, моральна та фізична недоторканність, обвинувачення, суб'єкт кримінального обвинувачення, ефективність прав, якість закону, приватне життя, рівність можливостей. Тлумачення норм та понять Європейської Конвенції.

Права і свободи людини, які підлягають захисту в європейському суді.

Утворення Суду. Місцезнаходження. Історичні періоди становлення та реформування Суду. Територіальна юрисдикція Суду. Компетенція Суду та фактор часу. Види спорів, що розглядаються Судом. Міждержавні спори. Спори на підставі індивідуальних скарг. Держава-відповідач. Компетенція Суду та національне право. Принцип субсидіарності та відмова від абстрактного контролю. Вичерпання внутрішніх правових засобів. Суддівський корпус (склад Суду).

Звернення до Європейського суду з прав людини.

Тема 3. Заборона катувань.

Свобода від катувань як абсолютне право. Катування, нелюдське та таке, що принижує людську гідність поводження.

Неприйнятність катування. Національні та міжнародні стандарти у сфері свободи від катувань.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р.

Практика Європейського суду з прав людини у сфері свободи від катувань.

Тема 4. Свобода та особиста недоторканість людини у правоохоронній діяльності.

Поняття свободи та особистої недоторканності за національним та міжнародним правом. Свобода як фундаментальна цінність.

Свобода та особиста недоторканість у роботі поліції. Обмеження свободи та особистої недоторканності. Принцип пропорційності.

Практика Європейського суду з прав людини у сфері свободи та особистої недоторканності.

Тема 5. Право на приватність.

Поняття права на приватність. Конфіденційність і доступ інформації про особу. Приватне і сімейне життя. Право на житло. Право на недоторканність кореспонденції.

Повага до приватного і сімейного життя, житла і кореспонденції та робота поліції. Обмеження права на приватне і сімейне життя, житло і кореспонденцію.

Практика Європейського суду з прав людини у сфері захисту права на приватне і сімейне життя, житло і кореспонденцію.

Тема 6. Право на справедливий суд.

Поняття права на справедливий суд.

Загальні вимоги до застосування статті 6 § 1 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Право на суд і доступ до суду. Відмова від права. Правова допомога. Поняття «суд». Незалежність і безсторонність.

Справедливість. Публічне слухання. Тривалість судових процедур.

Сфера застосування: поняття «кримінальне звинувачення». Презумпція невинуватості.

Екстериторіальна дія ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод

Практика Європейського суду з прав людини за ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Тема 7. Свобода вираження поглядів.

Сфера застосування ст. 10 і ст. 9 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Право на свободу вираження поглядів. Обмеження права на свободу вираження поглядів.

Практика Європейського суду з прав людини за ст. 10 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Тема 8. Забезпечення права на свободу мирних зібрань.

Поняття та принципи свободи мирних зібрань.

Особливості національного законодавчого регулювання свободи мирних зібрань. Міжнародні стандарти регулювання свободи мирних зібрань. Керівні принципи ОБСЄ щодо свободи мирних зібрань.

Практика Європейського суду з прав людини у сфері мирних зібрань.

Тема 9. Особливості забезпечення прав окремих категорій людей.

Рівність, толерантність і недискримінація у демократичному суспільстві. Особливості комунікації/поведінки в сучасному мультикультуральному суспільстві.

Права дитини у правоохоронній діяльності. Декларація прав дитини від 20 листопада 1959 року. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року.

Права осіб з обмеженими можливостями. Декларація про права інвалідів від 9 грудня 1975 року. Принципи захисту психічно хворих осіб і поліпшення психіатричної допомоги. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів. Конвенція про права інвалідів від 13 грудня 2012 року.

Етнічний профайлінг та діяльність поліції. Заходи протидії етнічному профайлінгу.

Забезпечення гендерної рівності.

Практика Європейського суду з прав людини щодо дотримання прав окремих категорій людей.

Тема 10. Захист права власності.

Поняття права власності. Поняття та різновиди майна. Підстави обмеження права власності.

Практика Європейського суду з прав людини за ст. 1 Протоколу 1 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Тема 11. Заборона зловживання правами.

Поняття зловживання правами. Зловживання правами і право на індивідуальне звернення.

Способи використання ст. 17 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Практика Європейського суду з прав людини за ст. 17 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма						
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі					
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. робота	
Тема 1. Захист людських прав у демократичному суспільстві	17	2	2			13	19	2					17
Тема 2. Європейський суд з прав людини як дієвий засіб захисту людських прав	19	4	2			13	19						19
Тема 3. Заборона катувань	19	4	4			11	19		2				17
Тема 4. Свобода та особиста недоторканість людини у правоохоронній діяльності	19	4	4			11	19		2				17
Тема 5. Право на приватність	19	4	4			11	19	2	2				15
Тема 6. Право на справедливий суд	19	4	6			9	19		2				17
Тема 7. Свобода вираження поглядів	19	4	4			11	19	2					17
Тема 8. Забезпечення права на свободу мирних зібрань	18	2	4			12	19	2	2				15
Тема 9. Особливості забезпечення прав окремих категорій людей	19	4	4			11	18						18
Тема 10. Захист права власності	19	2	6			11	19						19

Тема 11. Заборона зловживання правами	17	2	4			11	19					19
	6				6		2				2	
Усього годин	210	36	44		6	124	210	8	10		2	190

7.3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Захист людських прав у демократичному суспільстві	2	
2	Європейський суд з прав людини як дієвий засіб захисту людських прав	2	
3	Заборона катувань	4	2
4	Свобода та особиста недоторканість людини у правоохоронній діяльності	4	2
5	Право на приватність	4	2
6	Право на справедливий суд	6	2
7	Свобода вираження поглядів	4	
8	Забезпечення права на свободу мирних зібрань	4	2
9	Особливості забезпечення прав окремих категорій людей	4	
10	Захист права власності	6	
11	Заборона зловживання правами	4	
Разом		44	10

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Конституція України;
2. Декларація про захист усіх осіб від насильницького зникнення. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 18 грудня 1992 р. № 47/33 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_225.
3. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_004.
5. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поведінки і покарання від 10 грудня 1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085.

6. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_043.
7. Про безоплатну правову допомогу. Закон України від 2 червня 2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 51. – Ст. 2009.
8. Про доступ до публічної інформації. Закон України від 13 січня 2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 10 – Ст. 446.
9. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 52. – Ст. 561.
10. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Афанасьєв проти України» від 5 квітня 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_239.
11. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Балицький проти України» від 3 листопада 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_726.
12. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Григор'єв проти України» від 15 травня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_833
13. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Леонід Лазаренко проти України» від 28 січня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_688.
14. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Нечипорук і Йонкало проти України» від 21 квітня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_683.
15. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Омельченко проти України» від 17 липня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_a19.
16. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Савицький проти України» від 26 жовтня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_878.
17. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Яременко проти України» від 3 листопада 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_405.
18. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Тихонов проти України» від 10 грудня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_405.

Додаткові:

1. Забезпечення прав людини в діяльності правоохоронних органів: за міжнародними стандартами [Текст]: Навч.-довідк. посібн. / Т.О. Проценко, А.О. Мартиненко, О.І. Логвиненко, Ю.Л. Белоусов, О.М. Демянко, Т.І. Шапочка. – К. : ДНДІ МВС України, 2009. – 52 с.
2. Права людини у діяльності міліції: Навчальний посібник / Кол. авт., за заг. ред. Акад. АПРН України, д-ра юрид. наук, проф. О.О. Погребного та

співголови Харківської правозахисної групи канд. техн. наук Є.Ю. Захарова. – Харків: Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2006. – 216 с.

3. Адвокация: права ребенка. Методическое пособие / Общая редакция, составление: Пишкова О.В., Радевич А.Ф. – М.: Права человека, 2007. – 112 с.

4. Аннеке Оссе Принципы деятельности полиции. Методическое пособие по правам человека. / Перевод на русский язык Н. Ишевской, М. Кузнецовой, О. Шарп. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://amnesty.org.ru/keepme/understanding_policing_ru.pdf.

5. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України /Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброта Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. – Київ, 2012. – 246с.

6. Понимаем права человека. Руководство по образованию в области прав человека. Русская версия данного Руководства была издана ОБСЕ/БДИПЧ при финансовой поддержке правительства Австрии, 2005. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.etc-graz.at/typo3/fileadmin/user_upload/ETC-Hauptseite/manual/versionen/russian/01_Introduction.pdf.

7. Руководство по применению ст. 5 Конвенции. Право на свободу и личную неприкосновенность. Совет Европы/Европейский Суд по правам человека, 2014. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.echr.coe.int (Case-Law - Case-Law Analysis - Case-Law Guides).

8. Frédéric Edel. Case law of the European Court of Human Rights relating to discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity. Research Fellow, National School of Administration. Teaching Fellow in public law, University of Strasbourg, 2015.

9. Ахтирська Н.М., Касько В.В., Маланчук Б.А., Мелікян А., Пошва Б.М., Фулей Т.І., Шукліна Н.Г. Застосування в Україні європейських стандартів протидії жорсткому поводженню і безкарності: науково-практичний посібник для суддів / За заг. ред. проф. Маляренка В.Т. — К.: «К.І.С», 2011. — 320 с.

10. Бущенко А.П. Проти катувань. Стаття 3 Конвенції про захист прав людини та основних свобод. Систематизований дайджест рішень Європейського суду з прав людини. / Харківська правозахисна група; Худож.-оформлювач Б.Є. Захаров. – Харків: Фоліо, 2005. – 288 с.

11. Введение в права человека / Ред. кол. Кнут В. Бергем, Гуннар М. Карлсен, Беата Слюдар. – Осло: Норвежский Хельсинский Комитет по права человека, 2003.

12. Головатий С.П. Верховенство права. У 3-х книгах. Київ: «Фенікс», 2006. 1730 с.

13. Головатий С.П. Про людські права: курс лекцій. Київ: Дух і Літера, 2016, 760 с.

14. Ковальски М. Уважение личной и семейной жизни, жилища и корреспонденции на основании ст. 8 европейской конвенции прав человека – основные проблемы. – Варшава: Хельсинкский Фонд по Правам Человека, 2007. – 68 с.

15. Мельник Р.С. Право на свободу мирних зібрань: теорія і практика. – К., 2015. – 168 с.

16. Права людини й оновлення Конституції України: Колективна монографія / Праці лабораторії дослідження теоретичних проблем прав людини юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. – Львів: Малий видавничий центр юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, 2011. – Вип. 5. – 184 с.

17. Проблематика етнічного профайлінгу в діяльності поліції: аналіз сучасної західної літератури. Науково-практичне видання / За заг. ред. Дж. Перліна, упор. О.А.Мартиненко та Ю.Л.Белоусов. – Львів: Астролябія, 2010. – 632 с.

18. Стаття 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: стандарти застосування при здійсненні правосуддя / Автори: Н. Ахтпрська, В. Філатов, Т. Фулей, Х. Хембах. — К.: Істина, 2011. — 200 с.

19. Фулей Т.І. Свобода мирних зібрань: науково-методичний посібник для суддів / Т. І. Фулей. — Київ : Фенікс, 2014. — 112 с.

20. Права людини : Концепції, підходи, реалізація : Пер. з англ. / Під ред. Б. Зізік; гол. ред. серії і автор передм. Дж. Перлін; наук. ред. В. Дубровський. – К. : вид-во «Ай Бі», 2003. – 263 с.

Інформаційні ресурси:

1. Lex: правовою портал: http://ukr-pravo.at.ua/index/porivnjajne_pravoznavstvo_novij_pidruchnik_z_porivnjajnego_pravoznavstva/0-4320

2. Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій: <http://ials.sas.ac.uk/library/library.asp>

3. Підручники онлайн: <http://textbooks.net.ua/content/section/29/35/>

4. Портал «Право України»: <http://pravo-ukraine.org.ua/resyrsi/biblioteka/sravnitelnoe-pravovedenie/6869-porivnyajne-pravoznavstvo-pidruchnik-sajidov-a-x>

5. Юридична бібліотека Школи права Йелльського університету: <http://library.law.yale.edu/>

6. Юридичний портал: навчальна і довідкова література: <http://yport.inf.ua/sravnitelnoe-pravovedenie-osnovnyie-pravovyie.html>.